

Tyske problemer i tverrsnitt.

Mbl

Av Randulf Hasluna 1948

ECKERNFØRDE, desember 1948.

Hvis man kommer til Tyskland i dag for å studere problemene eller for å analysere situasjonen, blir man aldri ferdig. Tyskland i dag er bare problemer. Tyskland i dag er det mest avgjorte bevis på at krig aldri løser noen problemer, det skaper bare nye, mer uløselige problemer. Tyskland i dag er nesten som et maeritt, og allikevel . . . Vestmaktene er begynt å innse at der ikke kan skapes et levedyktig Europa uten Tyskland. Østmaktene har sett og forstått det for lenge siden, derfor er de kommet så meget lenger med sin plan. Og nå står vi og kiker på Tyskland fra øst og fra vest. Vi kjempet imot Tyskland for ikke så lenge siden, og vi vant. I dag står vi og skal vinne Tyskland og det tyske folk. Hva kan og skal vinne dem? De som finner svaret på det spørsmål vil bestemme historiens gang for de neste generasjoner. Det hjelper ikke lenger bare å ta problemene fram og kike på dem. Problemene må finne en løsning. For problemene er ikke bygninger som er ødelagt, uvurderlige kulturelle verdier som er gått tapt eller unge som er drept. Problemene er mennesker som lever videre. Og de menneskene må finne et svar og en vei å gå.

Vi har vært i Tyskland i seks uker og vi har bilt 6000 km. Vi har sittet på Blå Korskontorene på jernbanestasjonene hvor folk kommer igjen og spør etter dem som er kommet bort. Flyktninger kommer stadig. Mange søker dette kontor som siste håp. Men det er ikke bare å ta imot dem lenger, forteller man oss. For mange utgir seg som flyktninger som er noe helt annet. «Der er nå kanskje det største problem midt i flyktningeproblemet», forteller en av lederne. Vi har gått igjennom de svære katakomber som ble bygd som beskyttelsesrom. I de fleste byer er de i dag hoteller eller ganske enkelt steder hvor mennesker som ikke har noe annet sted å gå får lov å komme og ligge på en benk eller på gulvet. Uten å si stort gikk vi gjennom gasskamrene og krematoriene i Dachau, og like tause satt vi og lyttet til berlinernes opplevelser om da de befriende seierherrer toget inn og ødela Berlin. Vi har sittet i fortrolig samtale med statsministrene og mange andre ledende menn fra alle partier i de forskjellige stater og byer som vi har vært i. Amerikanske piloter fløy oss til Berlin og tilbake igjen. I de forskjellige byer har vi bodd sammen med pressefolk fra så å si alle verdens kanter, og

har sett og opplevd Tyskland i dag.

Etter de 6000 km syntes bilen det kunne være nok, og det er grunnen til at vi tilbringer et døgn i Eckernförde, det lille vakre sydslesvigske sted som opplevde sin storhetstid i 1936 da de olympiske seilaser var her. Bilen sa stopp like ved de store torpedofabrikkene. Og her har vi funnet et nytt problem. Like overfor fabrikkene er en tysk flyktningleir. Vi har gått gjennom den og har besøkt mange av familiene. Hvis man vil se hva det virkelig er å bo mange familier i ett rom, å måtte krype over andre familiers senger for å finne sin egen seng, mens noe ubeskrivelig koker på den lille komfyren borte i hjørnet, så skal man ta en tur hit. Og to minutter fra leiren ligger den svære, røde fabrikkbygningen. Den skal sprenges i luften om noen få dager. «Hvorfor kan ikke vi få bo der? Der kan bli plass til 10 000 mennesker. Og det koster ikke så meget, for de kan bare dele av lokalene med skillevegger. Tenk hvor godt vi kunne ha det. Så kan de jo sprengre alt det annet som har militær betydning.» sier de som hver dag ser de nesten uoverkommelige problemer i øynene. Man kan ikke si noe. Uvilkårlig vil man være med på protesten, for det synes så hjerteløst og ufattelig at en bygning som kan brukes til beboelsesrom skal ødelegges. Men man vet ikke alt som ligger bak.

Vi står sammen med verksmesteren som arbeider på bilen sammen med to av sine medhjelpere. Den ene kom hjem fra russisk fangenskap for noen få måneder siden. Han hadde arbeidet i gruve, og da han ikke kunne mer, ble han sendt hjem. Den annen kom hjem fra Frankrike for to måneder siden. Hans hjem var i en liten by nær den polske grense, men tilbake dit vil han ikke. Så han er en av dem som har fått befolkningen på små steder som dette til å bli så å si fordoblet. Og der er problemet for alle de små byene utover landet. De er ikke blitt ødelagt av bomber eller kanoner, men i dag er de fulle av flyktninger, og mange av flyktningene er barn eller kvinner eller gamle som ofte ikke kan gjøre stort. De voksne mennene ble tatt før de fikk anledning til å flykte.

Verksmesteren snakker gjerne. Han spør hva vi mener om tyskerne, om vi ser noen muligheter for dem. For oss selv er det vanskelig å håpe, sier han, for de som tar lederskapet i dag er de samme gamle som ledet oss før 1933. Og den

vi har diskutert problemene med dem. Vi har vært til pressekonferanse med general Clay og med den tyske general som nettopp var flyktet fra østsonen. Der hvor de amerikanske og engelske soldater ferdes har vi truffet dem, og mange som sitter i administrative stillinger. Timevis har vi gått og snakket med unge som driver svartebørs, og vi har vært inne i svartebørsentralene hvor få ellers kommer. Fortvilede husmødre har fortalt oss om sine vanskeligheter, og ungdom har vært fandanivoldsk og sterk og lengtende. Vi har levd midt blant ruinene og har sett dem når solen får det hele til å bli utrolig realistisk og når månen gir det et forsønnende og nesten romantisk skjær. Vi

II

gang lot de oss i stikken, sa han. De to hjemvendte krigsfanger er enig med ham. Og etter å ha sett Tyskland i dag, må man uvilkårlig gi dem rett. I alle partier har vi truffet omtrent bare gamle ledere. Og hvordan kunne det være annerledes? Alle de som styrte fra 1933 til sammenbruddet er naturligvis forhindret fra å bruke sine erfaringer. De ville ikke passe inn i et demokrati. Og få eller nesten ingen andre har hatt anledning til å lære noe i alle de årene. Så Tyskland har i øyeblikket ingen andre å falle tilbake på enn de gamle. Og selv om man i dag stemmer på dem, er det vel forståelig at man har vanskelig for helt å stole på dem som lot

Forts. side 5.

IV

I

III

Tyske problemer i tverrsnitt -

(Forts. fra side 3).

en i stikken den gang. Det samme gjelder for alle partier. Det trenges nytt lederskap og friskt blod. Hvis veststatene kan hjelpe Tyskland til å få fatt i de unge som kan og vil bli de fremtidige ledere, har vi en stor sjangse. Hvis veststatene kan hjelpe dem til å finne den moralske holdning og den tro som kan få dem til å gjennomføre et inspirert demokrati i Tyskland, da har vi en mulighet. Vi står overfor prøven. Og jeg tror mange begynner å se at vi kan ikke gi det vi ikke har. For vi står overfor livsrealiteter. Tyskerne våger ikke å bli skuffet en gang til. Det er en dypt såret nasjon, som ministerpresident Arnold sa. Hvert menneske vi har vært sammen med, er merket for livet av tolv års diktatur, av mange kriger og av totalt nederlag. Hva det betyr, må oppleves, ellers kan det ikke fattes. Men det hjelper ikke å by disse mennesker fine teorier. Her kommer spørsmålet om eksemplets makt. Kan våre demokratier vise og gi det rette eksempel? Hvis ikke, er det vel bare logisk og naturlig at andre idéer seirer.

Og der er andre idéer som kjemper i og om Tyskland i dag. Alle tenker straks på kommunismen. Og det er sikkert og visst, den kjemper på alle måter og med alle våpen. Men det underlige er å se at materialismen som jo er kommunismens grunnleggende doktrine, den kjemper innen alle partier. Derfor er det så vanskelig å snakke om inspirert demokrati.

Nazismen er heller ikke borte. Og det er vel heller ikke så underlig. Nazismen var tyskernes ideologi, deres livsfilosofi og deres livsform i tolv år. Selv om mange utvilsomt kjempet imot, var den sterk og vanskelig å styre helt klar av for dem som leyde midt oppe i det. Og en livsfilosofi forsvinner ikke automatisk fordi de som tror på den lider nederlag. Mange som har det vanskelig i dag undres ofte. «Vi hadde det jo tross alt sv meget bedre den gang. Var det da så meget bedre den gang. Var det da så galt?» Ingen kan leve i et vakuum. En ny idé, en ny tro må komme. Demokratene har anledningen til å gi den rette tro, den rette livsform til Tyskland, hvis de selv har den. Og bare da!

Vi kom til Tyskland for å studere Tysklands moralske gjenreisning, og da særlig på grunn av det som er skjedd gjennom de menn som har vært i Caux

og sett Moralsk Opprustning og som følge av 300 menneskers besøk med den ideologiske revy: «Den gode vei.» Ifølge mange av de ansvarlige lederes utsagn har Tyskland i disse få ukene fått et nytt håp. «Det disse mennesker lever, er en realitet ingen kan benekte. De lever det vi håper å finne,» sa ministerpresident Arnold. «De har gitt nytt håp til alle politiske partier og vist oss at på et moralsk grunnlag kan vi oppnå det vi kjemper for,» sa sosialdemokraten, tidligere ministerpresident Høgner. «Vi er stille sammen foran hver viktig avgjørelse for å se hva som er rett, istedenfor hvem som har rett,» sa hans motstander, dr. Horlacher. «Der er gjort mer for å gi denne stat et sant demokrati i de siste 24 timer enn i de foregående tre år,» sa en høy embetsmann. Og slik kan der fortsettes. Det merkes også på en diabolisk motstand mot dette positive arbeid. Vi har sittet overfor menn i ledende stillinger som vil sette alt inn på å hindre dette arbeids frem-

gang. Men de som kom var innbudt for å «gi det tyske folk nytt håp og ny styrke». Det er begynt, og det kan aldri stoppes. Vi tenker med dyp takk på disse realpolitikere som har tatt virkelig ansvar for sitt land. De vet, og tar konsekvensen av å vite, at bare et mirakel kan redde Tyskland. Gjennom moralsk gjenoppbygging under Guds ledelse kan miraklet skje. Og bare på den måten. Kontrasten mellom krisens størrelse og kurens enkelhet er sterk. Det gjelder det enkelte menneske, hans liv og forhold til Gud.

Randulf Haslund.